

**Behörighet i ämnet samiska samt vissa
läroplansändringar för ökad trygghet och studiero**

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
1 Författningsförslag.....	3
1.1 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.....	3
1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.....	4
1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan.....	7
1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan.....	9
2 Det behöver införas behörighetskrav för undervisning i ämnet samiska i sameskolan.....	12
2.1 Det saknas reglering om vem som är behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan.....	12
2.2 Behörighetskrav för att få undervisa i ämnet samiska i sameskolan ska införas.....	13
3 Ändringar för ökad trygghet och studiero i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.....	14
4 Ikraftträdande.....	15
5 Konsekvenser av förslagen.....	16
5.1 Förslaget om att det ska införas behörighetskrav för undervisning i ämnet samiska i sameskolan.....	16
5.2 Förslaget om ändringar för ökad trygghet och studiero i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.....	18

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). I promemorian föreslås att det i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, den s.k. behörighetsförordningen, ska regleras vad som ska krävas för att en lärare ska vara behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan. Förutom att läraren ska vara behörig att undervisa i sameskolan ska det krävas att läraren i sin utbildning har fullgjort minst 30 högskolepoäng i ämnet samiska. Läraren ska endast vara behörig att undervisa i ämnet samiska i motsvarande årskurser i sameskolan som lärarens utbildning i övrigt ger behörighet att undervisa i i grundskolan.

Det föreslås vidare att läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska förtydligas och kompletteras för att öka förutsättningarna för att eleverna ska ha en trygg lärmiljö som främjar studiero. Det ska lyftas fram att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Det ska även framgå att skolans mål är att varje elev genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö. Skolans mål ska också vara att varje elev visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Motsvarande ändringar har redan genomförts i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och gymnasieskolan.

Ändringarna i läroplanerna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2020 och ändringarna i behörighetsförordningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare¹ att 2 kap. 18 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 18 §

Behörig att undervisa i sameskolan är den som har avlagt

1. en examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–6 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har blivit behörig att undervisa i minst en av årskurserna 1–6 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i motsvarande årskurser och ämnen i sameskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan om läraren i sin utbildning har fullgjort minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet. Läraren är endast behörig att undervisa i ämnet samiska i motsvarande årskurser i sameskolan som lärarens utbildning i övrigt ger behörighet att undervisa i i grundskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2022.

¹ Senaste lydelse av förordningens rubrik 2013:532.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning ska kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
 2. Förordningen träder i kraft den 1 augusti 2020.

Bilaga¹

Nuvarande lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
 - successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
 - har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.
-

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Senaste lydelse SKOLFS 2019:23.

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,

Bilaga

Föreslagen lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev

- genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,
- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och

stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning ska kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
 2. Förordningen träder i kraft den 1 augusti 2020.

Bilaga¹

Nuvarande lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
 - successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
 - har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.
-

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,

¹ Senaste lydelse SKOLFS 2018:44.

- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
 - undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,
-

Bilaga

Föreslagen lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev

- *genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,*
 - *visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,*
 - *successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och*
 - *har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.*
-

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
 - skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
 - skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
 - *alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero,*
 - undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,
-

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning ska kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
 2. Förordningen träder i kraft den 1 augusti 2020.

Bilaga¹

Nuvarande lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev utifrån sina förutsättningar

- tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
 - aktivt utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan,
 - utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
 - utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv, och
 - stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor.
-

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Senaste lydelse SKOLFS 2017:18.

- utbildningen organiseras så att den så långt som möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,

Bilaga

Föreslagen lydelse

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Mål

Skolans mål är att varje elev utifrån sina förutsättningar

- genom egen ansträngning och delaktighet tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,
- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,
- aktivt utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan,
- utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv, och
- stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen organiseras så att den så långt som möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,

- *alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero,*
 - utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
-

2 Det behöver införas behörighetskrav för undervisning i ämnet samiska i sameskolan

2.1 Det saknas reglering om vem som är behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan

Elever i sameskolan ska undervisas i ämnet samiska

Sameskolan är en egen skolform inom skolväsendet som ska ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan (1 kap. 1 § och 13 kap. 2 § skollagen [2010:800]). Undervisningen i sameskolan omfattar bl.a. ämnet samiska (13 kap. 4 § skollagen). Undervisningen ska ges på svenska och samiska, och ämnet samiska ska finnas i alla årskurser (12 kap. 4 och 5 §§ skolförordningen [2011:185]). Eleverna i sameskolan är garanterade en undervisningstid om totalt 800 timmar i ämnet samiska under låg- och mellanstadiet (bilaga 4 till skolförordningen). Sameskolan har en egen läroplan (förordningen [SKOLFS 2010:251] om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall). Enligt läroplanens avsnitt 2.2 ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången sameskola bl.a. kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt och kan tala, läsa och skriva samiska samt är funktionellt tvåspråkig.

Behörighetsförordningen saknar bestämmelser om behörighet i samiska

Huvudregeln när det gäller undervisning i skolväsendet är att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § första stycket skollagen). Vilka skolformer, årskurser och ämnen som en lärare är behörig att undervisa i framgår av förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, den s. k. behörighetsförordningen.

När det gäller undervisning i sameskolan är en lärare behörig att undervisa i motsvarande årskurser och ämnen i sameskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i i grundskolan (2 kap. 18 § behörighetsförordningen). I de praktiska och estetiska ämnena i sameskolan är även den behörig att undervisa som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna i 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan (2 kap. 18 a § behörighetsförordningen). En lärares behörighet att undervisa i ett ämne i sameskolan förutsätter alltså, bortsett från de praktiska och estetiska ämnena, att läraren är behörig att undervisa i samma årskurs och ämne i grundskolan. Ämnet samiska finns dock inte i grundskolan (10 kap. 4 §

skollagen). Eftersom ämnet samiska endast finns i sameskolan får detta till följd att det i dag saknas reglering i behörighetsförordningen om vem som är behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan.

2.2 Behörighetskrav för att få undervisa i ämnet samiska i sameskolan ska införas

Förslag: En lärare ska vara behörig att undervisa i sameskolan i ämnet samiska om läraren är behörig att undervisa i minst en av årskurserna 1–6 i grundskolan och i sin utbildning har fullgjort minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet samiska. Läraren ska endast vara behörig att undervisa i ämnet samiska i motsvarande årskurser i sameskolan som lärarens utbildning i övrigt ger behörighet att undervisa i i grundskolan.

Skälen för förslaget:

För att eleverna ska garanteras en undervisning av god kvalitet och för att huvudmannen för sameskolan ska kunna anställa lärare som är behöriga i samiska bör det införas ett behörighetskrav för att få undervisa i ämnet.

Huvudregeln för behörighet i andra ämnen än samiska i sameskolan är att läraren ska ha fullgjort minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet. Dessa ämnesstudier kan ingå i lärarens examen eller ha fullgjorts genom komplettering i efterhand. Mot denna bakgrund bedöms det vara rimligt att det även för behörighet att undervisa i samiska i sameskolan ska krävas att läraren i sin utbildning har fullgjort minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

För att få undervisa i en viss årskurs i sameskolan i andra ämnen än samiska krävs vidare enligt 2 kap. 18 § behörighetsförordningen att läraren är behörig att undervisa i motsvarande årskurs och ämne i grundskolan. Som nämnts ovan finns dock inte ämnet samiska i grundskolan. Kravet för att få undervisa i en viss årskurs i ämnet samiska behöver därför formuleras på ett annat sätt än kravet för att få undervisa i en viss årskurs i andra ämnen i sameskolan. Utifrån detta bör behörighetskravet, utöver kravet på att läraren ska ha fullgjort minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet, ges lydelsen ”Läraren är endast behörig att undervisa i ämnet samiska i motsvarande årskurser i sameskolan som lärarens utbildning i övrigt ger behörighet att undervisa i i grundskolan.”

3 Ändringar för ökad trygghet och studiero i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Förslag: I läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska det förtydligas att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Läroplanerna ska vidare kompletteras så att det framgår att skolans mål är att varje elev genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö. Därutöver ska skolans mål vara att varje elev visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan.

Skälen för förslaget:

Ändringar om trygghet och studiero har genomförts i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och gymnasieskolan

I betänkandet Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35) lämnade 2015 års skolkommision förslag till insatser för en trygg lärmiljö som främjar studiero. Skolkommisionen föreslog bl.a. att rektorns ansvar för trygghet och studiero skulle tydliggöras i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) och i läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144). Vidare föreslogs att dessa läroplaner skulle kompletteras så att de markerar att elever dels ska visa respekt och hänsyn för lärare och andra elever, dels genom egen ansträngning och delaktighet ska ta ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god skolmiljö (SOU s. 249 f.).

Det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som meddelar föreskrifter om läroplaner (1 kap. 11 § andra stycket skollagen). Med utgångspunkt i Skolkommisionens förslag beslutade regeringen i augusti 2018 om ändringar i nämnda läroplaner för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och för gymnasieskolan samt i läroplanen för den statliga skolformen sameskolan (SKOLFS 2010:251). I förhållande till Skolkommisionens förslag om elevernas ansvar tydliggjordes att det gäller utifrån varje elevs förutsättningar. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2019 (SKOLFS 2018:242, 2018:243 och 2018:244).

Motsvarande ändringar bör även göras i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan

I remissvar på Skolkommissionens betänkande, bl.a. från Statens skolverk, och vid den fortsatta beredningen av ovan nämnda läroplansändringar uppmärksammades frågan om motsvarande ändringar bör göras för fler skolformer.

Enligt skollagen ska utbildningen inom skolväsendet utformas på sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 §). Trygghet och studiero i skolan är viktigt för att ge både elever och personal en god arbets- och lärandemiljö. I dag anges i läroplanerna för skolformerna specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan, på motsvarande sätt som tidigare angavs i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och gymnasieskolan, att skolans mål är att varje elev ska ta personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö. De läroplansändringar som 2018 beslutades för bl.a. grund- och gymnasieskolan framhåller rektorns ansvar och vikten av det gemensamma arbetet för en god skolmiljö präglad av delaktighet och respekt. Det bedöms inte finnas några sakliga skäl mot att genomföra sådana läroplansändringar även för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Mot bakgrund av att målet om elevernas ansvar för sitt lärande och sin arbetsmiljö dels riktar sig till skolan, dels tydligt gäller utifrån elevernas förutsättningar, bedöms det vara fullt rimligt att även de nu angivna skolformerna bör ha detta som mål. Det föreslås således att motsvarande ändringar som redan har gjorts i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och gymnasieskolan också görs i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

4 Ikraftträdande

Förslag: Ändringarna i behörighetsförordningen ska träda i kraft den 1 juli 2022.

Ändringarna i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska träda i kraft den 1 augusti 2020.

Skälen för förslaget:

Förslaget att reglera vad som krävs för att en lärare ska vara behörig att undervisa i ämnet samiska i sameskolan bör träda i kraft så snart som möjligt eftersom det saknas en sådan reglering i dag. Samtidigt behöver lärarna ges

skälig tid till att fortbilda sig så att de uppnår behörighetskravet. Förslaget om ändring i behörighetsförordningen föreslås därför träda i kraft den 1 juli 2022.

Förslaget om ändringar för ökad trygghet och studiero i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan bör träda i kraft inför kommande läsår. Ändringarna föreslås därför träda i kraft till den 1 augusti 2020.

5 Konsekvenser av förslagen

5.1 Förslaget om att det ska införas behörighetskrav för undervisning i ämnet samiska i sameskolan

Berörda av förslaget

Staten är huvudman för sameskolan och det är Sameskolstyrelsen som fullgör statens huvudmannauppgifter för denna skolform. Utbildning i samiska erbjuds vid Umeå universitet och Uppsala universitet. Utbildning erbjuds också via Skolverkets uppdragsutbildning, som genomförs vid Kautokeino Högskola i Norge, och som syftar till att fler lärare ska stärka sin kompetens i samiska (Skolverkets regleringsbrev för 2020). Staten berörs således av förslaget.

Vidare berörs lärare och elever i sameskolans fem skolenheter av förslaget. År 2019 fanns det cirka 20 lärare som undervisade i varieteter av samiska (nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska) på de olika skolenheterna. Sameskolstyrelsen redovisar inte uppgifter om lärare som undervisar i ämnet samiska uppdelat på kön. Av det totala antalet anställda i Sameskolstyrelsens verksamhet 2018 var 87 procent kvinnor och 13 procent män. Läsåret 2018/19 var 161 elever inskrivna i årskurs 1–6 i sameskolan. Sameskolstyrelsen redovisar inte elevantalet uppdelat på kön för läsåret 2018/19. 2017 gick 157 elever i årskurs 1–6 i sameskolan och av dessa var 44,6 procent flickor och 55,4 procent pojkar.

Konsekvenser för staten

I dagsläget är det cirka 10 lärare som antingen är legitimerade lärare men saknar högskoleutbildning i ämnet samiska eller är lärare utan legitimation men som fullgjort 15–60 högskolepoäng i samiska. Eftersom det rör sig om

ett så pass litet antal lärare bedöms förslaget inte få några större konsekvenser för berörda universitet eller för antalet sökande till Skolverkets uppdragsutbildning.

Skolverkets uppdragsutbildning är kostnadsfri för Sameskolstyrelsen. Det kan ändå uppkomma merkostnader, t. ex. vikariekostnader, ersättning för resor och litteratur för Sameskolstyrelsen i samband med att lärare deltar i utbildningen. Dessa kostnader bedöms dock rymmas inom ramen för Sameskolstyrelsens anslag.

Konsekvenser för elever och lärare

Sverige har åtaganden för minoriteter enligt Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (konventionen) och Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (stadgan). Konventionen och stadgan ger ett kulturellt och språkligt skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. I fråga om utbildning slås det bl.a. fast att nationella minoriteter har rätt att lära sig sitt minoritetsspråk och att det ska finnas goda möjligheter till undervisning i minoritetsspråket (artikel 14 konventionen och artikel 8 stadgan). Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, ska barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, ha rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion (artikel 30). Att det införs ett behörighetskrav för att få undervisa i ämnet samiska i sameskolan bedöms förbättra förutsättningarna för en undervisning av god kvalitet i ämnet. En undervisning av god kvalitet bedöms i sin tur leda till att samiska elever får bättre förutsättningar att utvecklas i ämnet samiska. Detta är i linje med Sveriges åtaganden enligt de ovan nämnda konventionerna och den ovan nämnda stadgan.

För lärarnas del innebär förslaget att legitimerade lärare som i sin utbildning har fullgjort 30 högskolepoäng i samiska får en utökad behörighet. Förslaget medför vidare att legitimerade lärare som undervisar i ämnet samiska och som inte har fullgjort 30 högskolepoäng i samiska måste komplettera sin utbildning för att vara behöriga att undervisa i ämnet. Sameskolstyrelsen har i dagsläget åtta anställda lärare med lärarlegitimation som har fullgjort minst 30 högskolepoäng i samiska. Vidare har Sameskolstyrelsen cirka tio lärare som undervisar i samiska och som antingen är legitimerade lärare men saknar högskoleutbildning i ämnet samiska eller är lärare utan legitimation men som fullgjort 15–60 högskolepoäng i samiska.

Konsekvenser för jämställdhet

Förslaget syftar till att ge lärare, oavsett kön, förutsättningar att få en anställning och undervisa i samiska som behöriga lärare. Sameskolstyrelsens möjligheter att kunna rekrytera fler lärare av det underrepresenterade könet, dvs. män, förväntas inte påverkas av förslaget. Förslaget bedöms således inte bidra till att jämställdheten gällande antalet kvinnor och män i Sameskolstyrelsens verksamhet ökar. Förslaget bedöms ge lika möjligheter till förbättrad kvalitet i undervisningen i ämnet samiska för både flickor och pojkar i sameskolan. Sammanfattningsvis förväntas förslaget inte få några konsekvenser för jämställdhet mellan flickor och pojkar eller kvinnor och män.

5.2 Förslaget om ändringar för ökad trygghet och studiero i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Berörda av förslaget

Kommunala och enskilda huvudmän för grundsärskolor och gymnasiesärskolor berörs av förslaget, liksom staten som huvudman för specialskolan.

Vidare berörs elever, lärare och rektorer vid dessa skolor. Det fanns 2018 drygt 11 000 elever inskrivna i grundsärskolan (38 procent flickor och 62 procent pojkar). Samma år fanns det cirka 2 800 lärare i grundsärskolan (85 procent kvinnor och 15 procent män). I gymnasiesärskolan var motsvarande siffror drygt 6 000 elever (40 procent kvinnor och 60 procent män) och drygt 1 600 lärare (69 procent kvinnor och 31 procent män). I specialskolan fanns det 2018 drygt 600 elever (40 procent flickor och 60 procent pojkar) och 202 lärare (79 procent kvinnor och 21 procent män).

Konsekvenser för staten

När det gäller specialskolan är staten huvudman. Det är Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som fullgör statens huvudmannauppgifter för denna skolform. Ändringarna bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för SPSM.

Konsekvenser för kommunerna

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 §). Rektorns ansvar för sin skolenhet och arbetsmiljön framgår såväl av skollagen (2 kap. 9 och 10 §§) som av berörda läroplaner. Då förslaget om

rektorns ansvar är ett förtydligande bedöms det inte få några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Inte heller kompletteringen i fråga om elevernas ansvar bedöms få sådana konsekvenser.

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. I denna remisspromemoria föreslås ändringar i läroplanerna för specialskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan som innebär att rektorns ansvar lyfts fram och att målen för elevernas ansvarstagande kompletteras. Syftet är att eleverna ska ha en trygg lärmiljö som främjar studiero. Förslagen bedöms inte innebära några inskränkningar i kommuners möjlighet att styra och organisera sin verksamhet och kan därmed inte heller anses ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för enskilda huvudmän

Läroplansändringarna bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för de enskilda huvudmännen.

Konsekvenser för elever och lärare

Läroplansändringarna syftar till att bidra till att förbättra arbets- och lärandemiljön för alla elevgrupper i de berörda skolformerna. En god skolmiljö gynnar alla elevers lärande, främjar välbefinnande och bidrar till positiva hälsoeffekter. Skolkommisionen lyfter i sitt betänkande fram sambandet mellan skolans miljö, elevers skolprestationer och deras psykiska hälsa. Skolkommisionen framför att skolmiljön också påverkar personalens arbetsmiljö och hälsa, liksom deras möjligheter att kunna möta elevers behov på ett bra sätt (SOU 2017:35, s. 247). Förslaget bedöms därför kunna innebära positiva konsekvenser för såväl elever som lärare. Därigenom förbättras barns förutsättningar och villkor i utbildningen, vilket ligger i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, som bl.a. anger att barnets utbildning ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter (artikel 29).

Konsekvenser för jämställdhet och integration

Förslaget berör fler pojkar och unga män än flickor och unga kvinnor eftersom det finns fler inskrivna pojkar och unga män i de berörda skolformerna. Pojkar och unga män har generellt sett lägre skolresultat än flickor i skolan och en elevs skolresultat påverkas också bl.a. av om eleven har migrationsbakgrund. Läroplansändringarna syftar till att bidra till att förbättra arbets-

och lärandemiljön för alla elevgrupper i de nämnda skolformerna. Detta innebär att förslaget inte bedöms få några konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar. Förslaget bedöms inte heller få några konsekvenser för de integrationspolitiska målen, lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.